

**„ARCHIV“ KONGREGACE MILOSRDNÝCH SESTER
SV. KARLA BOROMEJSKÉHO V PRAZE**

ELIŠKA KRÁTKÁ

The main aim of this article is to present documents which are deposited in the research room of the Congregation of Sisters of Mercy of St. Borromeo in Praha III and Praha-Řepy as well as the forms of their archival processing. The article deals with the definition of the scale of deposited archival material, its classification and its rules of archival care which were established by the Sisters of Mercy of St. Borromeo. The conditions and activities of the research room are described here and the difficulties concerning the inventorying?? of archives and the lack of qualified people in general. In this article the archival material is divided into two main groups. These originated from real and historical activities of the congregation. In the introduction, there is a brief summary of the congregation and the circumstances which influenced the moving of the archival material as well as the condition of its existence.

Key words: Congregation; Sisters of Mercy of St. Borromeo; research room; archival material; archive; archiving; research activity; Czechoslovakia; Czech Republic; 20th century.

1. Úvod

Mezi dluhy naší historiografie patří zpracování archivního materiálu řeholních společenství doby moderní. Cílem článku je představit písemnosti „archivu“ Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze III. a v Praze-Řepích a formy jejich archivního zpracování. Zabývat se budeme především vymezením rozsahu uloženého archivního materiálu, jeho zpřístupněním a pravidly archivní péče zavedené sestrami boromejkami. V důsledku zanedbávání církevních a zejména řeholních dějin v druhé polovině minulého století absenteje odborná literatura k tématu. Josef Svátek ve své studii o archivech řeholních institucí archivů boromejek opomíjí, zmiňuje pouze fond domu v Brně-Lišni, uložený v Moravském zemském archivu v Brně.¹

Posláním Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského je charitativní činnost. Sestry pracují ve zdravotních a vzdělávacích zařízeních všeho druhu. Kongregace má augustinsko-saleský charakter zdůrazňující augustiniánský primát milosti a lásky, asketickou mírnost, vysoké mravní požadavky a vnímavý postoj k době a prostředí.² Boromejky jsou třetí nejstarší ženskou kongregací vůbec. Podnět k jejich založení dal mladý advokát Josef Chauvenel,³ jeho

¹ SVÁTEK, J.: *Organizace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy*. In: Zvláštní příloha ke Sborníku archivních prací 20, 1970, č. 2, s. 601.

² HRUDNÍKOVÁ, M.: *Řeholní život v českých zemích: řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života v České republice*, Kostelní Vydří 1997, s. 184; DACHOVSKÝ, K.: *Sv. Karel Boromejský*. Praha 2001, s. 51; JIRÁSKO, L.: *Církevní řády a kongregace v zemích českých*, Praha 1991, s. 129.

³ Josef Chauvenel (1620–1651) byl advokátem chudých a nemocných. Sám zemřel na nákazu morem. FOLTÝN, D. a kol.: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha 2006, s. 62; HRUDNÍKOVÁ, M.: *Řeholní život*. Kostelní Vydří 1997, s. 181.

otec Emanuel Chauvenel po jeho smrti založil v roce 1652 „Dům milosrdenství“ ve francouzském městě Nancy. Tyto ženy zpočátku nesly označení „Služebnice svaté Rodiny – Ježíše, Marie a Josefa“.⁴ Jejich činnost jim vynesla označení Milosrdné sestry a přívlastek spojující je se sv. Karlem Boromejským si присvojily v souvislosti se sochami svěťce v areálu, kde sídlily. Od 18. století se kongregace začíná postupně šířit do dalších zemí. Do Čech se kongregace dostala prostřednictvím čtyř dívek z Českých Budějovic, které odešly do noviciátu v Nancy a zpět do Čech se vrátily v roce 1837. Postupem času se u nás boromejky rozrostly a působily na 120 místech v Čechách i na Moravě. V padesátých letech 20. století byla činnost Kongregace ochromena.⁵ V současnosti boromejky opět rozvíjejí činnost a podle sčítání mají k 31. 12. 2012 celkem 143 sester, 4 novicky a 1 čekatelku.⁶ České sestry boromejky jsou centrálně řízeny generální představenou, která sídlí se svou radou v Praze. Celá česká kongregace boromejek tvoří jednu z větví Federace tvořené 7 generalátů.⁷ Generaláty také působí v řadě zahraničních misí.

2. Správa „archivu“

Mnohé řády a kongregace v období novověku přímo do svých konstitucí a stanov vtělovaly ustanovení o archivní péči.⁸ To však není případ Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, která žádné písemné nařízení o správě archiválií či vedení archivu nemá. Nejprve je tedy třeba uvést, že kongregace ve své podstatě nemá žádný oficiální archiv, ale podle archivního zákona č. 499/2004 spisovnu, u níž je jistá snaha o částečné archivní uspořádání a zpřístupnění.⁹ Žádná ze sester, která měla archiválie na starost, nikdy neměla a ani nyní nemá archivní vzdělání. U jednotlivých řeholních institucí lze sledovat určitou péči o archivní materiál od počátku jejich vzniku, což dokazují v konventních archivech dochované archiválie značného stáří. Nejinak je tomu i u boromejek, které po příchodu sester z Francie do Prahy zakládaly úplně všechny písemné dokumenty, jak naznačují dochované archiválie. Nejednalo se pouze o ukládání úředních dokumentů, kupních smluv a dokumentace sester, ale i o osobní dopisy, deníky aj. Písemnosti se začaly hromadit a postupně vytvořily plnohodnotnou spisovnu, která se v současnosti dále rozrůstá. V tomto množství se již dá předpokládat vznik určitých zásad zařazování nových písemností a také ustanovení jedné sestry, která měla spisovnu na starost. Toto uspořádání se de facto do dnešních dnů téměř nezměnilo. „Archiv“ má stále na starost jediná sestra, která je vybírána z asistentek generální rady. V žádných záznamech se dnes však nedozvíme jména sester, které se o archiv staraly. S jistotou známe jména pouze dvou posledních sester, kterými jsou sestra Eucharistika a v současnosti sestra Fidelis.¹⁰

Uložení „archivu“ je vázáno na mateřinec (tj. ústředí kongregace).¹¹ Do roku 1952 byl podle ústní tradice uložen v Praze, nejprve v nemocnici Pod Petřínem, která sloužila jako sídlo generální představené, a od konce devadesátých let v domě sv. Notburgy, kde jej zčásti nalezneme i nyní. Z Prahy byl pod vlivem politických událostí přesunut kolem roku 1952 do

⁴ JIRÁSKO, L.: *Církevní řády*, s. 129; FOLTÝN D. a kol.: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, s. 62; HRUDNÍKOVÁ M.: *Řeholní život*, s. 181.

⁵ HRUDNÍKOVÁ, M.: *Řeholní život*, s. 182; DACHOVSKÝ, K.: *Sv. Karel Boromejský*, s. 50.

⁶ Údaje poskytla sestra Fidelis podle nejnovějších záznamů v Kongregaci.

⁷ Tyto generaláty jsou ve Francii, České republice a Rakousku (v každé zemi jeden). Dále pak v Německu a Polsku (dva v každém státě). HRUDNÍKOVÁ, M.: *Řeholní život*, s. 182.

⁸ SVÁTEK, J.: *Organizace řeholních institucí*, s. 602.

⁹ BRZOBOHATÁ, H.: *Otázky spisové a archivní služby v církevních institucích*. In: Čermušák, T. – Míhola, J. (edd.): *Církevní archivy a fondy v České republice*. Brno 2007, s. 8-11.

¹⁰ Na žádost představených kongregace neuvádím v článku příjmení ani původní jména sester před věčnými sliby.

¹¹ Dle sdělení s. Fidelis.

Rožďalovic, kde měly sestry domov důchodců. Zde setrval až do roku 1960, kdy byly boromejky z domova vypovězeny a „archiv“ byl odvezen na Hradiště u Znojma.¹² V této době byl rekonstruován starého křižovnického kláštera na Hradišti vybudován nový mateřinec. Zde byl archiv uchovávan v jediné místnosti. Až koncem devadesátých let minulého století začal být archiv nově tříděn, popisován a připravován sestrou Eucharistikou k návratu do pražského mateřince v domě sv. Notburgy. V této budově je však nedostatek volných prostor pro uložení takového množství archivního materiálu, proto byly z pohledu sester méně důležité či neroztříděné písemnosti odvezeny do domova pro seniory v Praze-Řepích, který kongregaci náleží. Archivní materiál spravovaný Kongregací Milosrdných sester sv. Karla Boromejského nikdy nebyl ve správě státu.¹³

Problém při práci s kongregačním „archivem“ představuje rozmístění archiválií ve dvou budovách v různých částech Prahy,¹⁴ což vede ke ztížení možnosti porovnávat či dohledávat některé vzájemně provázané písemnosti. Také nedostatečné roztřídění a uspořádání archivního materiálu a téměř naprostá absence signatur způsobuje problémy při vyhledávání dokumentace k určitým významným událostem. Podle mého výzkumu vlastní kongregace několik desítek běžných metrů archiválií, které jsou však roztroušeny nejen v obou částech archivu, ale také v záznamech jednotlivých sester a ve vzpomínkové vitrině vytvořené sestrami v mateřském domě. Nedostatek signatur i jiného značení u jednotlivých materiálů ztěžuje vytvoření plnohodnotného poznámkového aparátu u jakékoli vědecké práce. Obtíže činí především způsob značení archiválií uložených v krabicích, které jsou sice označeny písmeny abecedy a určitými názvy, ale materiály v nich obsažené často avizovanému názvu neodpovídají, anebo chybí jejich další značení. Je potřeba využívat zkratky pro označení domů, v nichž je archiv uložen. Dále co nejpřesněji označovat krabice, kartony, šanony či složky podle označení vytvořeného sestrami, a pokud je to možné, tak blíže specifikovat jednotlivý materiál.

Pro zachování a lepší zpřístupnění materiálu je nutno tyto materiály digitalizovat. Značná část písemností je poškozena nebo ztracena v obrovském množství dochovaných záznamů, na jejichž částečné digitalizaci se podílím. Některé mezery v archivním materiálu lze vysvětlit zničením nebo ztrátou v souvislosti se stěhování archivu v průběhu válek a při změnách působiště kongregace.¹⁵ Archiv je v současnosti v neuspokojivém stavu, což nutně implikuje potřebu jeho uspořádání a případného přenesení do jedné budovy. Na takový krok však Kongregace nemá dostatek finančních prostředků ani kvalifikovaných sester. Uspořádání archivu by bylo dlouhodobou záležitostí, kterou by musela vykonávat osoba s archivním vzděláním a praxí mimo Kongregaci. Za podrobnější zpracování by stála i další velmi zajímavá témata, která by zajisté byla přínosem nejen pro dějiny církve, ale i státní správu a samo archivnictví.

3. Obsah „archivu“

3.1 Materiály vzniklé z organické činnosti kongregace

Spisovna používá jednoduchého řazení podle let, značení krabic a složek písmeny abecedy. Jednotliviny však nijak značeny nejsou. Archivní materiál byl v průběhu doby sestrami rozdělen na dvě části. Jedna část materiálu je uložena v domě sv. Notburgy v ul. Šporkova 12 v Praze, kde

¹² Spisovna Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského (dále KMSKB) v Praze, Index domů KMSKB, zařazení Kmenové knihy, indexy různé, sign. 17.

¹³ Vzpomínky a informace poskytnuté sestrou Fidelis.

¹⁴ Mateřský dům sv. Notburgy v Praze 3 a domov důchodců v městské části Praha-Řepy.

¹⁵ Podle sdělení a částečně vzpomínek s. Fidelis.

je společně s nově vznikajícím materiálem nepřetržitě k dispozici pro potřeby kongregace i jednotlivých sester. Materiál uložený v tomto domě je v dobrém stavu a je uspokojivě roztríděn. Sestra, jež má archiv na starost, má přehled o uložení a postupně vypracovává pomůcky k usnadnění vyhledávání a pro lepší přehlednost. Jedná se např. o kartotéku, soupisy sester atd. Nalezneme zde materiál dokládající založení kongregace, první konstituce a stanovy, papežské schválení a nejstarší kroniky, stejně jako nejnovější konstituce a stanovy, seznamy sester, záznamy generální kapituly, nekrology a další. Jsou zde i hmotné památky jako křížky, růžence, modlitební knížky a jiné věci patřící jednotlivým sestřím či mecenášům kongregace.

Druhé místo uložení je v „Domově sv. Karla“ se sociálně zdravotními lůžky, odlehčovacemi pobyty a denním stacionářem v Praze-Řepích. Zde sestry uložily materiál, který nepovažovaly za důležitý pro samotný akt vzniku kongregace. Jedná se např. o stavební záznamy, staré pokladní knihy a účetní dokumenty, dopisy (soukromé i úřední) a řadu dalšího materiálu. Mnoho krabic nese označení *Různé*, neboť v nich byl nahromaděn materiál odlišného zaměření a písemnosti, kterým sestry při řazení nerozuměly. Jedná se většinou o materiál cizojazyčný, německý, francouzský a ojediněle latinský. Půjčované materiály byly v minulosti mnohdy chybně vráceny do krabic a došlo k jejich pomíchání. Přesto je zde patrná snaha o uspořádání, kterou dokazují seznamy archivního materiálu vložené do krabic.

Důležité je, že sestry nevedou knihy došlé a přijaté korespondence do roku 1945. V letech 1945–1952 jsou knihy vedeny, poté jsou však záznamy přerušeny a nově se vedou od roku 1987 až do současnosti. Korespondence není řazena do samostatných kategorií, ale je včleněna do materiálu s ní souvisejícím. V archivu v Praze-Řepích však nalezneme pod signaturou A karton označený „vložená dokumentace“. Pod tímto názvem je uložen materiál vázaný na korespondenci s mimocírkevními institucemi. Jedná se především o korespondenci s ministerstvem zdravotnictví, ministerstvem privatizace, ministerstvem práce a sociálních věcí, ministerstvem financí, obecními úřady, památkovým úřadem a řadou dalších institucí. Korespondenci také nalezneme roztroušenou v materiálech s jinou tematikou, s níž nějak souvisí. Nejedná se tedy o kompletní dokumentaci písemné agendy se státními úřady.

Je zde velké množství dochovaných a přehledně vedených pokladních knih, účetních záznamů a dalšího materiálu týkajícího se finančně majetkových záležitostí kongregace. Pro rozmezí let 1843–1948 nalezneme záznamy v archivu v Praze-Řepích pod signaturami A, B, H a L. Záznamy vztahující se k finančním záležitostem kongregace po roce 1948 jsou většinou již nepřístupné, zařazené buď v domě sv. Notburgy a roztroušené u materiálu, ke kterému se finanční záznamy vztahují. Mnoho finančních záznamů nalezneme u stavebních plánů v Praze-Řepích pod signaturou D. V tomto případě se však většinou jedná o rozpočty na danou stavební úpravu.

Malý zájem badatelů a omezený přístup k mnohým materiálům umožnil zachování celé řady archiválií, které by v běžných státem spravovaných archivech byly skartovány nebo z různých příčin ztraceny či zničeny. Boromejky v minulosti uchovávaly téměř vše, ovšem až nyní prohlubující se byrokracie vyvolala potřebu materiály třídit. Tato potřeba nevyústila v nekontrolované ničení archiválií, jako tomu bylo v mnohých jiných soukromých archivech. Důsledkem bylo pouze rozdělení archivu do dvou budov a ukončení ukládání písemností s krátkodobou účinností i těch, jež se ke kongregaci přímo neváží.

Sám soupis veškerého archivního materiálu spravovaného kongregací by vydal na samostatnou publikaci. Je značné množství dokumentů, u nichž si kongregace nepřeje jejich zveřejnění, a z toho důvodu nejsou přístupné. Tato skutečnost do jisté míry omezuje badatelskou práci. I přesto se kongregace snaží vyjít všem zájemcům o nahlédnutí do svých záznamů co nejvíce vstříc, nepřístupné jsou materiály s osobními údaji jednotlivých sester, materiály

o finančním hospodaření kongregace a řada dalších dokumentů, které by potenciálně mohly být zneužity.

3.2 Materiál vzniklý z historické činnosti kongregace

Mezi tento materiál patří samizdaty, kterých by v archivu kongregace mělo být uloženo šest.¹⁶ Nalezeny byly pouze dva. V prvním případě se jedná o dějiny Kongregace. Jsou sice sepsány tradičním oslavným stylem, nicméně pro dobu vzniku samizdatu (asi kolem dvacátých let 20. století) se mohou jevit jako přínos; osvětlují některé méně jasné okamžiky života společenství.¹⁷ Druhým je pamětní spis hradištské komunity boromejek.¹⁸ Oba jsou uloženy v domě sv. Notburgy. Zbývající čtyři samizdaty, které měly být uloženy v šanonu s názvem *Historie Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského*,¹⁹ se nepodařilo dohledat.

Zajímavostí jsou složky vytvořené na památku významným dobrodincům. Právě v těchto materiálech mnohdy nalezneme i hmotné památky, které se váží k dané osobě. Např. po Františku Jiřím, knížeti z Lobkowicz, se v kongregaci dochoval jeho pracovní úbor, v němž vypomáhal při stavbě nemocnice. Po kněžně Heleně Lobkowiczové se dochovala taštička s růžencem a jiné osobní věci. Nalezneme zde i záznamy o dalších dobrodincích a přátelích kongregace, např. o baronce z Thisabeartu, Heřmanu Dichtlovi, princezně Thurn-Taxis či Aloisi Klárovi a řadě dalších. Tyto záznamy jsou převážně uloženy v archivu v domě sv. Notburgy. Nikde v kongregaci se nedochoval kompletní seznam dobrodinců kongregace. Zmínky o různých darech a dárcích však nalezneme v jednotlivých dílech kroniky, kam byly zaznamenávány i méně významné dary. Soupis finančních darů by se dal sestavit s pomocí pokladních knih, ale nebyl by kompletní ani přesný, neboť ne vše se zaznamenalo a některá označení v záznamech jsou zavádějící a nepřesná.

Z materiálů Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského nejvíce zaujme 19 dílů překladu původně německých kronik,²⁰ které zachycují rozmezí od cesty novicek do mateřince v Nancy až do roku 1992. Kroniky jsou nejobsáhlejšími, nejdostupnějšími a pro samu kongregaci hlavním pramenem pro poznávání jejích dějin. Většina událostí historicky významných pro vznik a rozvoj kongregace popsaných v kronikách je doložitelná prameny diplomatické, resp. právní povahy. Samy kroniky nesou stopy subjektivnosti a citového zabarvení. Byly sepsány řádovými sestrami, které do nich vkládaly vlastní pocity a pohled na danou událost.

V kongregačním archivu se tedy do současnosti dochovala kompletní řada kronik od založení kongregace. Kroniky jsou psány ve třech jazycích: ve francouzštině, němčině a češtině. Všechny nalezneme v archivu mateřince Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského uložené pod signaturami KR1 až KR59. Živé kroniky nejsou přístupné pro veřejnost ani pro vědecké bádání.

Zmíněné kongregační kroniky přinášejí opisy či překlady celé řady archiválií. Mnohé z těchto dokumentů se dnes již nedochovaly. Jedná se např. o oznámení ze zemských národních výborů,

¹⁶ JAKŠIČOVÁ, D.: *Ženské kongregace a jejich dějiny (Reflexe vlastní historie členkami řeholních institutů)*. In: Mačala, P. – Marek, P. – Hanuš, J.: *Církev 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii*. Brno 2010, s. 248–249.

¹⁷ *Dějiny naší drahé kongregace. Její símě, vznik a rozkvět*. 121 s. (strojopis).

¹⁸ *O těch, které hledaly domov... 40 let trvání Boromejského Hradiště*. 86 s. (strojopis). Na stránkách je popsáno fungování Boromejského Hradiště v letech 1958–1998.

¹⁹ Mělo by se jednat o strojopisy č. 8: MOUČKOVÁ, I.: *Vznik Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského*. B. m. 2001; č. 9: TÁŽ: *Dům sv. Notburgy ve Šporkově ulici*. B. m. 1996; č. 10: TÁŽ: *Přehled rozvoje a činnosti Kongregace v českých zemích*. B. m. 1994; č. 12: KUBAČÁKOVÁ, B.: *Boromejky v období 1990–1995. Pokračování historie SCB*. B. m., b. r.

²⁰ Spisovna KMSKB, *Kronika Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského*. Český překlad I.–XIX. dílu z originálu *Chronik der Barmherzigen Schwestern 1837–1900*.

oběžníky, dekrety, žádosti ministerstva zdravotnictví, dopisy ať soukromé či úřední, smlouvy a řadu dalších materiálů, které dokládají vyprávění sester. Jsou také zajímavým svědectvím o náhledu sester na důležitost určitých věcí. Nalezneme v nich také jediná svědectví o některých dobrodincích, kteří si nepřáli být jmenováni v děkovných mších či seznamech darů. Při práci s kronikami však musíme brát v potaz také jejich autorky, kterými jsou řádové sestry, jež při jejich psaní mají tendenci používat archaismy, jejich výklad bývá citově zabarven.

3.2.1 Francouzsky psané kroniky

Kongregace vlastní pět svazků francouzských kronik vydaných tiskem v Nancy roku 1898. Jedná se o historii kongregace od jejího založení v roce 1652 až do roku 1850. Podle všeho jsou však zápisky psány až zpětně podle vzpomínek sester a na základě archivního materiálu. První zápisy jsou spíše než kronikovými záznamy prohlášením o poslání kongregace, povinnostech sester, obsahu stanov apod. Je zde chronologický soupis působišť kongregace podle toho, jak postupně získávaly správu institucí a majetky ve Francii a dalších zemích. Kroniky také zmiňují začátek působení kongregace v českých zemích.

3.2.2 Německy psané kroniky

Velká kronika psaná německou novogotickou kurzívou raného 20. století je překladem pěti francouzských kronik popsaných v předchozím odstavci. Je však rozšířena o další zápisy až do roku 1896. Tento překlad nese signaturu KR6. Datum vytvoření, autora ani místo vzniku nelze určit. Text je psán několika autorkami, liší se rukopisem i stylistikou. Tento překlad byl vytištěn v rozsahu sedmi svazků a posléze uložen v kongregačním archivu pod signaturami KR7–KR13. Jedinou výjimku z tohoto celku tvoří nedopatřením zařazená kronika signatury KR11, která se netýká Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, nýbrž pojednává o původním Vlašském špitále, který spravovali Italové. Vytištěna byla v roce 1773 a je psána italsky.

Pod signaturami KR15 a KR16 je uložen dvousvazkový originál kroniky české odnože Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Zápisy jsou psány německou novogotickou kurzívou. První díl obsahuje záznamy od roku 1837 do roku 1895 a druhý pak záznamy z období 1868–1901. Oba svazky se tedy pro léta 1868–1895 na některých místech více či méně překrývají. Tyto kroniky byly zpětně vedeny v mateřinci v Praze. První část pojednávající o francouzském mateřinci, prvních českých novickách a počátcích kongregace v Čechách je napsána podle dodnes v archivu dochovaných poznámek Terezie Helvigové, první generální představené českých boromejek. V roce 1907 byly v Praze vydány tiskem dva díly pro léta 1837–1900, čímž došlo k rozšíření původních ručně vedených kronik. V archivu kongregace je výtisk uložen pod signaturou KR14.

3.2.3 Česky psané kroniky

Německá tištěná kronika signatury KR14 je v kongregačním archivu uložena i v českém překladu. Překlad je psán přímo sestrami kongregace na psacích strojích a každý přepis má několik průpisů. Originální strojopis je uložen pod signaturami KR30 až KR35 v základní řadě kronik. Na český překlad původně německých kronik navazují současné kroniky, a to jak z mateřince, tak z jednotlivých filiálék. Ty jsou uloženy pod signaturami KR36 až KR59. Tyto kroniky jsou psány ručně nebo strojopisem, a některé dokonce tištěny. V současnosti je hlavní kronikářkou kongregace sestra Sebastiana. Signaturami KR17 až KR28 jsou opatřeny německé a české poznámky, zápisky, deníky, výtisky a jiné kronikám podobné svazky z celé kongregace v České republice a jejich filiálék. Tyto záznamy však nemají žádné bližší zařazení ani označení.

4. Závěr

Archivní materiál týkající se Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského je uložen nejen v kongregačním archivu, ale i v síti státních archivů.²¹ Najdeme jej však rozptýlený i v rukopisných sbírkách některých vědeckých knihoven a fondech dalších institucí.²² Materiál není uložen pouze na území České republiky, ale ojediněle jej nalezneme i v archivech a knihovnách zahraničních.²³ Příkladem jsou archiválie uložené v mateřinci v Nancy, kde jsou záznamy o prvních sestřích z Čech, které zde byly zasvěceny, a o oddělení Kongregace pro české země od francouzské větve.

Můžeme konstatovat, že množství archivního materiálu uloženého v „archivu“ kongregace je více než značné. Obsah „archivu“ neboli spisovny, je velmi různorodý a ne vždy vázaný přímo na kongregaci. Dá se zde nalézt materiál vzniklý z organické činnosti kongregace, tedy veškerý archivní materiál vzniklý činností jednotlivých sester i kongregace jako celku. Do této kategorie patří např. konstituce a stanovy, nekrology, soupisy mecenášů i záznamy generálních kapitul, kroniky, ale i modlitební knížky, korespondence s papežským stolcem a celá řada dalších písemností. Sestry také ukládají materiál vzniklý z historické činnosti kongregace. Do této kategorie se řadí vzpomínkové záznamy vytvořené sestrami, jako např. samizdaty nebo složky vytvořené na památku významných dobrodinců.

Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského nemá fyzické ani finanční prostředky pro uvedení spisovny do plně přístupného stavu. Jen vytvoření kompletního inventáře spisovny by trvalo řadu měsíců. I přes tyto skutečnosti je však možno, za pomoci sestry archivářky, nalézt v „archivu“ téměř cokoliv, což se ne vždy podaří i ve státních institucích. Přestože „archiv“ není v plně uspokojivém stavu, je obrovským přínosem pro výzkum v oblasti církve a v mnoha ohledech i v oblasti státní správy. Nabízí se zde řada nevyčerpaných témat pro vědecké bádání. Nezpracovaný materiál kongregace upozorňuje na malý zájem veřejnosti a vědecké společnosti o hlubší výzkum v oblasti novověkých dějin jednotlivých ženských církevních institucí. Bylo by zapotřebí shromáždit již zpracované materiály, ať již zveřejněné nebo pouze školního charakteru, sjednotit a doplnit poznatky badatelů i řádových sester a teprve poté kompletní údaje o ženských institucích publikovat.

---

²¹ Např. k působení kongregace v Líšni se vztahují kromě archiválií v mateřinci též dokumenty uložené ve státních archivech v Brně. Konkrétně se jedná o fond E 98 Boromejky Brno-Líšeň (1863-1949), který je uložen v Moravském zemském archivu (dále MZA) v Brně. Dalším materiálem je fond s názvem Archiv městyse Líšně uložený v Archivu města Brna a fond Velkostatek Líšeň v MZA Brno.

²² Například v Knihovně Premonstrátů na Strahově.

²³ Archiwum Archidiecezjalne Wrocław, sign. V C 11. Boromeuszki – 1854, 1877 – AA, který zmiňuje ve svém článku Josef Svátek.

Summary

“Archive” of the Congregation of Sisters of Mercy of St. Borromeo in Prague

The article deals with problems of archiving materials in a private sphere inside the Congregation of Sisters of Mercy of St. Borromeo. It presents methods of labelling and depositing archival material which was divided according to its significance by those sisters who were archivists. It shows the errors in classification and in deposit locations due to the insufficiently educated staff. This article deals with issues of only one institution but yet this situation can be described as typical for many other private research rooms. Incorrect marking of private research rooms as archives leads mostly to surmise that these are fully accessible materials controlled by educated archivists. There it is described as the content of an “archive”. There are introduced places of its deposits not only in the past but also at present. It shows a respectable amount of chronicles whose writing originated at the time of the sisters from Nancy to the present day. In the article the archival material is divided into two parts: 1. documents emerging from efficient activity of the congregation and 2. documents emerging from historical activity of the members from the congregation. The archival material of the history of the congregation can be found in state archives, libraries, archives of other institutions and personal collections. Materials can as well be encountered in foreign private and state archives. At the end of the article the need of interest in this topic is highlighted, the necessity of discovery and finally the addition, processing and elaboration of information concerning women institutions in the Czech Republic.